Pohde
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

PPHVA Dno 2025-22014
6.11.2025

StV@eduskunta.fi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö

Asia: HE 113/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

LAUSUNTO

Esityksessä (HE 113/2025) ehdotetaan, että sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin teknologisten ratkaisujen käyttämisestä asiakkaan sosiaalipalveluissa asiakkaan perusoikeuksia kunnioittaen. Teknologisten ratkaisujen käyttäminen olisi mahdollista asiakkaan toimintakyvyn, turvallisuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin tueksi ja niiden tulisi soveltua käytettäviksi asiakkaan palvelussa ja vastata asiakkaan tarpeisiin. Ratkaisujen soveltuvuus asiakkaalle arvioitaisiin osana sosiaalihuollon asiakasprosessia. Lisäksi teknologisten ratkaisujen käyttöönotossa ja käytössä tulisi noudattaa laissa säädettyjä reunaehtoja, kuten että asiakas osaa tarpeen mukaan käyttää ratkaisua ja että ratkaisulla ei puututa asiakkaan yksityisyydensuojaan enempää kuin hänen hoidon ja huolenpidon tarpeensa välttämättä edellyttää. Teknologisen ratkaisun tulisi myös toimia tarkoitustaan vastaavalla tavalla eikä se saisi vaarantaa asiakasturvallisuutta.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja yhteenvetona totea, että esitys edistää sosiaalihuollon palvelujen modernisointia asiakaslähtöisesti ja perusoikeuksia kunnioittaen, mutta sen onnistunut toteutus edellyttää johdonmukaista kansallista ohjausta, riittäviä resursseja ja henkilöstön sekä asiakkaiden aktiivista osallistamista.

Hyvinvointialue pitää kannatettavana, että teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa säädettäisiin uudessa 47 §:ssä esitetyllä tavalla.

Esityksen mukaan sosiaalihuoltolakiin lisätään yleiset säännökset teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa. Teknistä valvontaa voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kameravalvontana tai liiketunnistimiin perustuvana valvontana. Tekninen valvonta olisi mahdollista, jos se olisi tarpeen asiakkaiden terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi, ja se tulisi rajata ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään. Teknisen valvonnan tulisi olla oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tukee ehdotetun säännöksen tavoitetta yhteisten tilojen teknisen valvonnan mahdollistamista perus- ja ihmisoikeudet turvaavalla tavalla.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa hallituksen ehdotusta, että teknologinen ratkaisu ei voi puuttua asiakkaan yksityisyyteen enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä edellyttää. On myös ensiarvoisen tärkeää, että teknologiset ratkaisut täyttävät niille asetetut laatuvaatimukset, toimivat tarkoitustaan vastaavalla tavalla eivätkä vaaranna asiakasturvallisuutta. Asiakastietojen käsittelyyn sekä asiakkaan palvelun yhteydessä käytettävien teknologisten ratkaisujen käytön että yhteisten tilojen teknisen valvonnan yhteydessä sovellettaisiin esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia.

PPHVA Dno 2025-22014
6.11.2025

Sosiaalihuoltolakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että asiakassuunnitelmaa laadittaessa olisi arvioitava, voidaanko asiakkaan palvelutarpeisiin vastata teknologisilla ratkaisuilla. Hyvinvointialueella olisi siis jatkossa velvollisuus arvioida teknologisten ratkaisujen hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettuun lakiin tehtäisiin vastaava muutos.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa, että osana asiakkaan sosiaalipalvelujen suunnittelua hyvinvointialueella olisi velvollisuus arvioida, miten teknologia voisi olla hyödyksi asiakkaan palveluissa. Osana arviointia tulee huomioida säädetyt reunaehdot teknologian käyttämiselle.

Arviointivelvollisuudella turvattaisiin teknologian hyödyntämisessä kansallisesti yhtenäiset edellytykset, jolloin teknologian käyttäminen on yhdenmukaista. Teknologian hyödyntämisellä voidaan osaltaan turvata sote-sektorin resursseja, erityisesti henkilöstön riittävyyttä, ja samalla kaikilla on mahdollisuus hyötyä teknologiasta. Arviointivelvollisuuden tulisi johtaa siihen, että asiakkaan palveluita suunniteltaessa arvioidaan teknologian mahdollisuudet ja tarvittaessa myös perustellaan, miksi teknologiaa ei käytetä. Arviointivelvollisuuden ei kuitenkaan tulisi johtaa siihen, että kaikissa tilanteissa aina käytetään teknologiaa, vaan arvioinnissa tulee korostua se, että asiakkaan palvelut suunnitellaan asiakkaan etu huomioiden.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi. Laissa säädettäisiin asiakasmaksun perimisestä niissä tilanteissa, joissa asiakkaan kiireelliseen avun tarpeeseen vastattaisiin käyttäen teknologista ratkaisua. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa ehdotusta, että asiakasmaksulakiin lisätään mahdollisuus periä kohtuullinen maksu kiireellisestä turva-auttamisteknologialla toteutetusta avusta, kun se kirjattu asiakkaan asiakassuunnitelmaan ja se on sosiaalihuollon palvelua. Tämä selkeyttää maksukäytäntöjä ja mahdollistaa sen, että teknologian käyttö osana palvelukokonaisuutta ei muodostu hyvinvointialueelle kustannusrasitteeksi. On tärkeää, että maksuperuste on kohtuullinen ja että maksu ei estä palvelun saatavuutta erityisesti pienituloisten asiakkaiden kohdalla.

Iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa mahdollistettaisiin teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus. Henkilöstömitoitusta arvioitaessa voitaisiin mitoitusta pienentää enintään 0,04 työntekijää asiakasta kohti, mikäli toimintayksikössä olisi käytössä HE 113/2025 vp 2 teknologiaa, joilla voidaan korvata välitöntä asiakastyötä. Toteutuneen henkilöstömitoituksen olisi kuitenkin aina oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan teknologian huomioimiselle asetettu maksimivaikutus eli 0,04 työntekijää asiakasta kohti turvaa sen, että teknologiaa ei voida huomioida rajattomasti. Näin turvataan asiakkaiden laadukkaat palvelut. Ottaen huomioon, että teknologian vaikutuksista henkilöstömitoitukseen on vain vähän tietoa, on perusteltua säätää maksimivaikutuksesta.

Arvioitaessa teknologian mahdollisuuksia vähentää henkilöstötarvetta iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa on otettava huomioon asiakasrakenne, sillä iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon asiakkaat tarvitsevat jatkossakin monessa asiassa henkilöstön apua.

Pohde
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

PPHVA Dno 2025-22014
6.11.2025

On myös huomioitava, että esimerkiksi lääkehoitoon, asiakkaiden yövalvontaan ja kirjaamiseen liittyvä henkilöstövähennyspotentiaali on korkeintaan vain osa näihin toimintoihin aiemmin käytetystä työajasta. Kun näiden toimintojen tehostaminen on kertaalleen tehty, eivät uudet kehittyvät teknologiat välttämättä ainakaan oleellisesti enää vähennä henkilöstötarvetta näiden toimintojen osalta. Esimerkiksi yöhoidon henkilöstön vähennyksen voi tehdä vain kerran, vaikka asiakkaiden seurantaan tulisi uutta teknologiaa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue näkee riskinä, että henkilöstömitoituksen pienentäminen voisi heikentää ympärivuorokautisen hoivan laatua ja asiakasturvallisuutta, koska ympärivuorokautiseen hoivaan siirtyvät asiakkaat ovat entistä huonokuntoisempia.
Edelleen se, että vähimmäismitoitus säilyy 0,6 työntekijää asiakasta kohti, turvaa asiakkaan oikeuden saada riittävät ja laadukkaat palvelut.

On tärkeää, että teknologian käyttöä tarkastellaan asiakkaan näkökulmasta ja sen hyödyntäminen perustuu yksilölliseen arvioon sekä tarkoituksenmukaisuuteen. Teknologian tuoma säästö henkilöstötarpeessa ei saa olla itsetarkoitus, vaan sen tulee mahdollistaa resurssien kohdentaminen sinne, missä inhimillinen läsnäolo on korvaamatonta.

Oulussa 6.11.2025

Leena Pimperi-Koivisto
sosiaalijohtaja, sosiaalityön tehtäväala